

Franckesche Stiftungen zu Halle

Joachim Langens Verbesserte und Erleichterte Lateinische Grammatica

Lange, Joachim

Halle, 1767

VD18 13160842

[Pars Prior]

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-196019

TIROCINIVM
PARADIGMA-
TICVM
IN VSVM
DECLINATIONVM
ET
CONIVGATIONVM.

At

VSVS

VSVS DECLINATIONVM

in conuenientia adiectiui et substantiui.

Mensa rotunda. **Seruus** fidelis. **Scamnum** latum.
Arma mea.

Pater benignus. **Mater** cara. **Nubes** obscura. **Ovis** mansuetus.

Genus nobile. **Mare** profundum. **Animal** reptile.
Poema doctum.

Fructus gratus. **Ficus** secunda. **Curuum** cornu.
Dies amoenus.

Hic vir, **hæc** mulier, **hoc** animal: ille puer, illa puella.

Mea penna est acuta: nostræ pennæ sunt acutæ.

Hæc schola est vicina: hæ scholæ sunt vicinæ.

Rosa est flos pulcher: rosæ sunt flores pulchri.

Pulchritudo rosarum magna est, immo maxima.

Hic est vir doctus: **hæc** femina est loquax: **hoc** lignum est durum.

Doctrina huius viri est magna: loquacitas huius feminae est impia.

Vnusquisque homo est mortalis secundum corpus suum.

Hic puer est gnauius. **Ignauia** huius pueri intolerabilis est.

In hoc puero est magna diligentia: immo est diligentissimus.

Cibus est gratus ori, et salubris corpori meo.

Hoc acetum est acre. **Magna** est acrimonia huius aceti.

Meus pater est lenis. **Lenitas** mei patris magna est.

Hæc vestis est elegans: **elegantia** huius vestis est magna.

Meus frater est laboriosus: **labor** fratris non est exiguus.

Vestes patris nondum sunt confectæ seu paratæ.

Onus est graue: **grauitas** oneris non est parua.

Tua vestis est lacera ac detrita, sicut mea.

Meæ vestes sunt lacerae ac detritæ, sicut tuæ.

Noster hortus est valde amoenus.

Egregia est horti nostri amenitas.

Meus liber est nouus. **Mea** auris est aperta.

Mea manus est clausa. **Meum** corpus est ægrum.

VSVS

V S V S
CONIVGATIONVM.

Formulæ cum verbo sum.

INDICATIVVS.

Præsens.

Sum discipulus, vel ego *sum* discipulus: *sum* piger, *impliger*.

Es condiscipulus, vel tu *es* condiscipulus: *es* piger.

Ego *sum* diligens, tu *es* negligens.

Meus frater *est* bonus puer: mea soror *est* bona puella.

Meum scalpellum *est* acutum. Meum atramentum *est* tenue.

Hic liber *est* meus, hæc penna *est* tua, hoc scamnum *est* nostrum.

Sumus in schola, *estis* in horto, *sunt* in templo.

Nos *sumus* in vrbe, vos *estis* in agro, illi *sunt* in silua.

Nos *sumus* diligentes, vos *estis* negligentes, illi *sunt* rudes.

Nos *sumus* docti, vos *estis* indocti, illi *sunt* sapientes.

Imperfectum.

Heri non *eram* domi, non *eram* diligens.

Cur hodie non *eras* in schola, nec *eras* diligens?

Meus frater non *erat* in horto, *erat* petulans.

Nos *eramus* in templo, *eramus* attenti.

Nos *eramus* in horto sine strepitu.

Vos *eratis* petulantes in platea.

Illi *erant* in prandio modesti et verecundi.

Perfectum.

Heri non *fui* in templo, nec tu *fuisti*.

Meus frater *fuit* in foro, *fuit* in taberna.

Nuper *fuimus* diligentiores, quam nunc *sumus*.

Nonne heri *fuistis* in horto? non *fuimus*.

Fuistis tamen in agro: *fuimus* ibi.

Hæc pennæ heri *fuērunt* tuæ, nunc *sunt* meæ.

Plus

Plusquamperfectum.

Heri *fueram* domi: *fueram* occupatus in negotio.
 Ante octo dies *fueras* in horto cum patre.
 Hesterno die *fuerat* frater meus in templo.
 Heri *fueramus* diligentes in schola.
 Vos nuper *fueratis* pigri et immorigeri.
 Mei parentes *fuerant* heri apud tuos.

Futurum.

Posthac *ero* probior: *ero* in studiis diligentior.
 Hodie *mecum eris* in paradiso, est vox Christi.
 Doctus aliquando *erit*, qui nunc *est* diligens.
 Cras, volente Deo, *erimus* in horto.
 In posterum *eritis* diligentiores.
 Certe omnes *pii erunt* in caelo beati.

CONIVNCTIVVS.

Præsens.

Pater meus optat, vt *sim* probus et diligens.
 Rogo te, vt *sis* in concione attentus.
 Roga fratrem tuum, vt *sit* modestus.
 Deus præcipit, vt *simus* sancti et pii.
 Moneo vos, vt *sitis* probi ac modesti.
 Roga commilitones, vt *sint* attenti.

Imperfectum et perfectum.

Pater admonebat, vt *essem* Deo obediens: *cet.*
 Pater nos admonebat, vt *essemus* Deo obediens: *cet.*
 Quamvis *fuerim* attentus, iam ea oblitus sum.
 Quamvis *fuerimus* attenti, iam ea oblitus sumus: *cet.*

Plusquamperfectum et futurum.

Si olim *fuissem* diligens, nunc *essem* doctus: *cet.*
 Si olim *fuissemus* diligentes, nunc *essemus* docti.
 Si *fuiro* probus, cunctis *ero* gratus: *cet.*
 Si *fuerimus* probi, cunctis *erimus* grati.

IM.

IMPERATIVVS.

Mi fili, *esto* tua sorte contentus.

O vos condiscipuli, *este* diligentes et pii.

Estote misericordes, quemadmodum pater vester in celo est
misericors.

Omnes pueri cras hora octaua *sunto* in templo.

INFINITIVVS.

Audio, fratrem tuum (fratres tuos) hodie et heri *fuisse* in
schola.

Spero, te posthac *futurum esse* diligentiores.

Spero, vos posthac *futuros esse* diligentiores.

Spero, *fore*, vt posthac discas libentius.

PARTIC. *Futurus* dies luna vobis omnibus erit *laetus*.

CONIUGATIO I.

ACTIVVM.

INDICATIVVS.

Præsens.

Amo Deum, qui me creauit et conseruat.

Si non *amas* Deum, non es verus christianus.

Qui *amat* Deum, is vicissim ab ipso *amatur*.

Amamus virtutem, quia est pulcherrima.

Quia me *amatis*, vos vicissim *amabo*.

Qui Deum non *amant*, sunt miserrimi omnium.

Imperfectum.

Olim *amabam* vitia, sed nunc *amo* virtutem.

Heri *amabas* pietatem et bonos mores.

Frater meus nuper *amabat* Deum, et adhuc *amat* eum.

Amabamus matrem, quia erat pia.

Amabatis olim bonas artes, ideo docti euasistis.

Mei fratres *amabant* patrem tuum, virum bonum.

Perfectum.

Amavi te semper ob probitatem tuam.

Amauisti me semper ex animo, et in posterum *amabis*.

Nemo vestrum virtutem vnuquam *amauit*,

Plus.

*Plusquamperfectum.**Amaueram* te, sed tu non *amaueras* me.*Frater meus amauerat* condiscipulos suos, sed hi non *amauerant* illum.*Amaueramus* vos, sed vos non *amaueratis* Deum.*Laudauerant* quidem virtutem, sed non *amauerant*.*Futurum.**Amabo* Deum ex animo per totam vitam.*Amabis* virtutem, simul ac agnoueris eius pretium.*Mea mater* te etiam in posterum *amabit*.*Amabimus* Deum et virtutem, quod optimum est.*Amabitis* bonas artes, vt heri audiui.*Beati* Deum iſi æternum *amabunt* et laudabunt.*Recitabo* sententiam meam, quando Petrus eam *recitabit*.*Pronuntiabo* hanc vocem, sicut eam reliqui *pronuntiabunt*.

CONIUNCTIVVS.

*Præſens.*Rogat et rogabit me, vt *amem* Deum sincere.Rogo et rogabo te, vt *ames* veritatem.Rogat et rogabit fratrem, vt *amet* sapientiam.*Hortatur* et hortabitur nos, vt *amemus* iustitiam.*Hortatur* et hortabitur vos, vt *ametis* iustitiam.*Hortatur* et hortabitur illos, vt *ament* iustitiam.*Imperfectum.*Rogabat, (rogauit, rogauerat) me pater tuus, vt *amarem* Deum.*Hortabatur* (hortatus est, erat) te frater tuus, vt *amares* virtutem.*Dehortabatur* (dehortatus est, erat) te frater tuus, ne vitis *amares*.*Perfectum, plusquamperfectum et futurum.*Quamuis eum *amauerim*, tamen me non redamat: *cet*.Quamuis eum *amauerimus*, tamen nos non redamat.*Amauiſſem* hunc, ſi fuiſſet probus,

Si

Si *amauiſſem* hunc hominem, me *redamaret*.
 Vtinam Deum *amauiſſem* (es, et) ex animo: *cet*.
 Si *amauero* (is, it) ſapientiam, ſapiens euadam (es, et).
 Si *amauerimus* (itis, int) iuſtitiam, erimus (eritis, erunt)
 iuſti.

IMPERATIVVS.

Ama, amate, amato, amatote, amanto non ſolum amicos:
 ſed etiam inimicos.

Tu Deum *lauda*, et vos illum quoque *laudate*.

INFINITIVVS.

Decet chriſtianum, Deum ac pietatem *amare*.

Spero te *amare* Deum.

Audio te *amauiſſe* Deum.

Video te *amaturum eſſe* Deum.

Noui vos *amare, amauiſſe, et amatuſ (as) eſſe* virtu-
 tem.

Gerundia, ſupina, participia.

Eſt ſane tempus, immo neceſſitas *amandi* Deum.

Promptus ſum ad *amandum* Deum.

Amando reddimur amabiles et accepti.

Eo vel venio *amatum* bonas litteras.

Deus eſt *amatu* digniſſimus: id eſt, amore vel vt *ametur*.

Omnis puer *amans* virtutem fit probus.

Pueri pietatem *amantes* parentibus ſunt cari.

Puer *amaturus* Deum amat etiam condiscipulos ſuos.

PASSIVVM.

INDICATIVVS.

Præſens

Amor a præceptore, quando ſum probus et obediens.

Amaris ab omnibus piis, quia ipſe pius es.

Meus frater *amatur* a nemine, quia eſt improbus.

Amamur ideo a Deo, vt ipſum amemus.

Vos impii a Deo *amamini*, vt ipſum ametis.

Vitia *amantur* immo laudantur ab improbis.

Im-

Imperfectum.

Amabar immo laudabar heri ob diligentiam meam.
*Amabar*is nudius tertius ob probitatem tuam.
Amabatur meus frater olim a paucis hominibus.
 Ego et foror mea *amabamur* semper a matre.
 Vos heri non *amabamini*, quia eratis petulantes.
 Tui condiscipuli heri *amabantur* a præceptore.

Perfectum et plusquamperfectum.

Amatus sum a Deo, creatore meo, ab æterno.
Amatus es, mi frater, a parentibus nostris.
Amatus est a me frater et amata est foror.
Amati sumus ab omnibus bonis viris.
Amati estis olim, sed nunc non amamini.
Amati sunt a patre omnes probi filii.
Amati eramus ab hoc homine propter pecuniam.
Amati eratis ab omnibus propter diuitias.
Amati erant ob honestatem morum.

Futurum.

Amabor a parentibus, si fuero amabilis.
Amaberis a præceptore, si fueris amore dignus.
Amabitur tua pecunia, non tua virtus.
Amabimur a paucis ob probitatem nostram.
Amabimini non tantum a Deo, sed etiam ab omnibus piis
 hominibus: si etiam posthac eritis tam diligentes, sicuti
 adhuc fuistis.
Amabuntur tui fratres ab omnibus propter ipsorum mode-
 stiam et honestatem.
Laudabuntur omnes diligentes ob diligentiam suam.

CONIUNCTIVVS.

Præsens.

Operam dabo, vt *amer* a meo præceptore.
 Mi fili, vt *ameris*, amabilis esto,

Nescio

Nescio, an *ameris* a fratre tuo, sicut ego amor.

Pius esto frater tuus, vt *ametur* a cunctis.

Operam dabimus, vt *amemur* a praeceptore.

Mei filii, vt *amemini*, amabiles estote.

Pii sunt fratres tui, vt *amentur* a cunctis.

Aequum et iustum est, vt boni a bonis *amentur*.

Imperfectum.

Amarer hodie, si heri fuisset diligens.

Vtinam *amareris* a singulis, vti ego amor.

Frater tuus *amaretur*, nisi amore esset indignus.

Nos omnes *amaremur*, si amore essemus digni.

Vtinam vos omnes hodie *amaremini* ab omnibus.

Etiam impii *amarentur*, si pii fierent.

Perfectum.

Nescio, an vquam *amatus sim* a tuo patre.

Dubito, an *amatus sis* a parente meo.

Non dubito, quin *amatus sit* frater a fratre.

Nescio, an heri *amati simus* a te.

Dubito, an *amati sitis* a parente.

Non dubito, quin *amati sint* fratres a fratribus.

Plusquamperfectum.

Vtinam *amatus essem* a vobis ex animo.

Nisi *amatus esses* a me, non redamares me.

Si *amatus esset* frater meus, gauderem.

Vtinam *amati essemus* ab omnibus sincere.

Nisi *amati essetis* a nobis, non amaretis nos.

Si *amati essent* fratres nostri, gauderemus.

Si *laudati essemus*, vicissim alios *laudaremus*.

Vos *laudati essetis*, si fuissetis laude digni.

Nisi fratres laude indigni fuissent, *laudati essent*.

Futurum.

Si *amatus fuero* a vobis, vos mutuo amabo.

Nisi *amatus fueris* ab hoc, hunc vix amabis.

Quando *amatus fueris* frater meus, gaudebit.

Si *amati fuerimus* a vobis, vos vicissim amabimus.
Nisi *amati fueritis* ab hoc, hunc vix amabitis.
Quando *amati fuerint* fratres mei, gaudebunt.

IMPERATIVVS.

Frater dicit: *amare* a meis parentibus.
Deus ipse quasi dicit ad nos: *amamini* a meis angelis.
Amator (*ameris*) a nostro præceptore: quod ego tibi non inuideo.
Soror mea *amator* (*ametur*) a matre, vt sit posthac probior.
Amaminor a vestro præceptore: ego facile permitto.
Deus dicit: probi filii *amantor* a suis parentibus.

INFINITIVVS.

Spero, te *amari* ab omnibus: id est, quod *ameris*.
Video et audio, vos *amari* a patre: id est, quod *amemini*.
Non dubito, fratrem *amari* a te: id est, quin frater *ametur*.
Video, intelligo, me *amatum esse* a te: id est, quod *amatus* sim.
Audio, vos *amatos esse* a patre: id est, quod *amati* sitis.
Spero, me *amatum iri* a fratre: id est, fore, vt *amer*.
Spero, nos a bonis *amatum iri*: id est, fore, vt *amemur*.
Spero, has litteras a vobis *amatum iri*: id est, fore, vt *amentur*.

PARTICIPIVM.

Hic puer a te *amatus*, te vicissim amabit.
Hæc filia a matre *amata*, amabit pietatem.
Hoc animal *amatum* insecutum est nos.
Hi viri a nobis *amati* vobis benefecerunt.
Deus est *amandus* omnibus christianis.
Hæc virtus *amanda* est ob dignitatem suam.
Verbum Dei *amandum* est ab omnibus cultoribus.
Etiam hostes sunt *amandi* secundum Dei præceptum.

CON.

CONIUGATIO II.

ACTIVVM.

INDICATIVVS.

Doceo te, tu doces me, ille docet nos omnes.

Nos docemus vos, et vos doceris eos, qui docent omnes.

Docebam fratrem: quem tu docebas, et ille docebat.

Docebamur fratrem: sicut vos hodie docebatis eos, qui nos heri docebant.

Docui te melius, quam docuisti alios.

Docuit frater meus alios, sicut nos docuimus ipsum.

Docuistis hodie illos, qui heri docuerunt alios.

Docueram in schola, ubi tu ipse docueras.

Docuerat in loco, ubi nos nunquam docueramus.

Docueratis me, antequam vos alii docuerant.

Docebo te, qui me et fratrem nunquam docebis.

Docebit nos artem, quam nos docebimus alios.

Docebitis eos, qui posthac docebunt alios omnes.

CONIUNCTIVVS.

Si vis, ut doceam fratrem, doceas me ante: non enim novi alium, qui me doceat.

Doceamus nos inuicem: sic habebitis, quod doceatis; aut alii doceant melius.

Ego te docerem hoc: si me vicissim illud doceres, aut si frater tuus doceret vtrumque nostrum.

Vtinam nos doceremus, ac vos doceretis hos pueros: ita enim illi aliquando alios docerent.

Nescio, vtrum ego docuerim, aut tu docueris, aut frater tuus docuerit hunc hominem.

Dubito, vtrum nos docuerimus, an vos docueritis, an fratres tui docuerint hunc seruum.

Docuisssem te hodie: si tu me heri docuisses, aut frater tuus docuisset.

Bb 2

De:

N.

Docuisssem vos, aut vos *docuissetis* nos: nisi nos alii *docuissent*.

Si *docuero* te, aut tu *docueris* fratrem meum: redito.

Non dubito, quin *docuerit* ille (aut vos *docueritis*) singulos, singuli autem *docuerint* condiscipulos suos.

IMPERATIVVS, INFINITIVVS, GERVNDIA, SVPINA, PARTICIPIA.

Doce me, immo *doceto* nos, vt iubeo.

Docete, immo *docetote* fratres vestros: hi vero *docento* alios imperitos.

Non possum *docere* alios, quia ipse nihil didici.

Video, te hunc puerum *docere*: id est, quod doceas.

Noui, patrem meum heri *docuisse* in schola pueros et nos etiam *docturum esse* in eadem.

Non habeo occasionem *docendi*, nec aptus sum ad *docendum*: *docendo* tamen ipse disco.

Præceptor, hodie *docens* discipulos, ita eos *doceat*, tamquam etiam cras eos *docturus*.

PASSIVVM.

Ita *doceor* hodie, et *docebor* cras, et *doctus sum* heri, vt melius *doceri* nequeam.

Doceris a fratre ita, quemadmodum heri *docebaris* a patre, qui ipse olim ab aliis *doctus est*.

Docetur frater: sicut non solum vos *docemini*, sed etiam reliqui *ducentur* et omnes olim *docti sumus*.

Ego *docebor* in schola: sed meus frater *docebitur* domi, vbi etiam reliqui *docebuntur*.

Ibo hodie in scholam, vt ibi *docear*: sicut eo heri iui, vt *docerer*.

Nescio, an *doctus sit* hic puer in templo: *esset* autem *doctus*, si fuisset attentus.

Quando ego *doctus fuero*: spero, etiam te *doctum iri*, cet.

CON-

CONIVGATIO

III et IV.

Quod hodie *lego* in libro, heri iam *audiui* in schola.

Quod hodie *legis* in libro, heri iam *audiuisti* in schola.

Quod hodie *legit* in libro, heri iam *audiuit* in schola.

Quod hodie *legimus* in libro, heri iam *audiuimus* in schola.

Quod hodie *legitis* in libro, heri iam *audiuistis* in schola.

Quod hodie *legunt* in libro, heri iam *audiuerunt* in schola.

Quod *legebam* hodie, heri iam *audiueram*.

Quod *legebas* hodie, heri iam *audiueras*: cet.

Non solum multa *legam*, sed etiam adhuc plura *audiam*.

Qui *legit et audit*: si vult sapere, attente *legat et audiat*.

Qui bene vult *legere*, nec debet male *audire*.

Nondum *audiueram* heri, meum fratrem *legisse* aut *lectum* esse in hoc libro.

Nunc *lege* diligenter: et quando *legisti*, *audi* me *legentem*.

Legerem clara voce, si me *audire* velles.

Vtinam *legisses* hunc librum, aut *audiuisses* hanc vocem.

Quum *audiretur* campana, *legebatur* sacra scriptura.

Quæ heri non *legebantur*, hodie *lecta et audita sunt*.

Si nomen meum *lectum fuerit* de schedula, *audietur* ab omnibus.

Spero, hanc epistolam a fratre meo *lectam esse* hodie et de-
nuo *lectum iri* cras.

Lectio lecta placet, decies repetita placebit.

Tradidit mihi pater meus epistolam *legendam*.

Quæ *legenda sunt*, *lego*: quæ *audienda*, *audio*.

DEPONENTIA.

Hortor te, loquaris clare: et fatearis, quid frater heri locutus sit.

Hortabor heri et hortatus sum hodie fratrem tuum, ut proloqueretur clare et fateretur omnia aperte.

Quia me hortaris: fatebor et proloquar omnia.

Hortare fratrem, ut quidvis potius, quam militiam, experiat.

Fur loquitur multa: sed fatetur pauca.

Experiar, an hic fur loqui et fateri velit.

Multa quidem sunt locuti, sed nihil confessi: etsi eos hortabamur.

Hortabor hunc hominem, ut eloquatur et fateatur mihi omnia sua arcana.

Tuo periculo experire militiam: fateberis, me vera locutum esse.

Dehortare hunc puerum, ne loquatur tam proterve, nec fatenda reticeat: alias experietur virgam.

Qui non fateri vult scelera sua, solet experiri tormenta.

Spero, fratrem meum fassurum esse omnia, quæ locutus est.

Scio, me sapius expertum esse clementiam tuam.

VERBA ANOMALA.

Non possum ferre hoc onus: etsi velim, quod tu fers.

Meus frater mauult ire in culinam, quam in scholam.

Feram hoc onus, si potero, quod te tulisse memini.

Me oportuit ire in scholam, quum vellem manere domi.

Quando huc venis, dic, salve: quando abis, vale.

Noverat soror mea, me nolle redire.

Ut quimus: quando, ut volumus, non licet.

Fer patienter: quod mutare nec potes, nec vis.

Hunc puerum iam ante annum nosse cepi.

Pater meus: nolo, inquit, nec possum perferre hanc molestiam, ces.